

ASSESSING THE IMPACT OF DEMOGRAPHIC PROCESSES AND SOCIO-ECONOMIC FACTORS ON THE EDUCATION SYSTEM

EVALUAREA IMPACTULUI PROCESELOR DEMOGRAFICE ȘI FACTORILOR SOCIO-ECONOMICE ASUPRA SISTEMULUI DE EDUCAȚIE

Mihail POISIC, dr.

Email: m.poisic@gmail.com

Institutul Național de Cercetări Economice
Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Ion Creangă 45,

telefon: (+373 22) 501 114, www.ince.md

Abstract: The socio-economic situation in the Republic of Moldova, as well as throughout the world, is in a deep crisis, caused primarily by the coronavirus COVID-19. At the same time, it remains not only complex, but also largely undefined. But in addition to this factor, the population in the country is rapidly decreasing, caused by both a decrease in the birth rate and mass migration of citizens abroad. And these destructive processes in recent years have been greatly aggravated by the outpacing reduction in the number of students in grades 10-12, vocational schools, colleges and universities. This was largely a consequence of a decrease in the demand for highly educated personnel, both in the sphere of production and in national science. And this is a path to degradation that requires not only its awareness, but also a strategic approach to changing these negative trends.

Key words: COVID-19, population, students in grades 10-12, students in vocational schools, students in colleges and universities.

JEL CLASSIFICATION: I25, I28.

Introducere

Pandemia coronavirusului, seceta severă precum și ploile din acest an au provocat daune considerabile economiei naționale. Guvernul actual, bazându-se pe potențialul disponibil, și comparativ cu multe state de frunte ale lumii, inclusiv SUA, în mare parte a avut o reacție adecvată la provocările care s-au abatut asupra economiei și societății. Consecințele negative ale acestor provocări, țara le va simți pe o perioadă lungă de timp, mult mai mare decât un an. Însă acestea sunt mai degrabă sarcini tactice, rezolvabile în mare parte prin acțiuni operaționale [Poisic M., 2020].

1. Evaluarea impactului proceselor demografice asupra sistemului de educație

În Republica Moldova de o perioadă lungă de timp sunt prezente probleme strategice care se agravează de la an la an. Problemele menționate nu sunt destul de evidente, și asemenea unei tumoare canceroase ce doar începe să-și răspândească metastazele, nu li se acordă atenția cuvenită. Datorită trecutului sovietic, care a acordat prioritate sistemului de învățământ, în Moldova, un nivel educațional destul de ridicat de personal este încă menținut în structura populației ocupate. Și acest lucru are loc în ciuda faptului că de-a lungul anilor de independență, o parte semnificativă a populației, cu inițiativă și studii, plecaseră în străinătate. Conform unor estimări - aproximativ un milion.

Astfel, în 2019, din 872,4 mii de persoane din populația ocupată, 21,4% aveau vârsta de 55 de ani și peste (Tabelul 1).

Tabelul 1. Populația ocupată după nivelul de instruire anul 2019, mii persoane

	Total	Nivel de instruire					
		Superior	Mediu de specialitate	Secundar profesional	Liceal, mediu general	Gimnazial	Primar sau fără școală primară
Total	872,4	243,2	127,6	198,2	154,8	145,4	3,3
55 ani și peste	186,5	39,4	40,1	45,7	39,6	20,8	0,0

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova
<https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6617&parent=0>

În același timp, în funcție de nivelul de instruire, numărul populației menționate poate fi distribuit conform următoarei structuri: Superior și Mediu de specialitate - 9,1%, Secundar profesional - 5,2%, Liceal, mediu general - 4,5% și Gimnazial - 2,4%. Ceea ce, în principiu, arată rezultate destul de satisfăcătoare.

În același timp, în ultimii ani, s-a înregistrat o reducere semnificativă a populației, precum și a numărului de studenți din gimnaziile și liceele, care a scăzut în ultimii 10 ani de la 395,1 mii în anul universitar 2010/11 la 333,1 mii în 2019/20 sau cu 15,7%.

Acest lucru s-a datorat în mare parte reducerii masive (optimizării) a acestor instituții de învățământ, precum și concedierii (eliberării din funcție) personalului didactic în primii cinci ani implementării politicii de optimizare a sistemului de învățământ. În primul rând acest fenomen a avut loc în zonele rurale, unde numărul studenților a scăzut de la 231,8 mii la 160,2 mii, sau cu 30,9%. Acest declin a fost parțial compensat de o creștere a numărului de studenți în orașe (Figura 1).

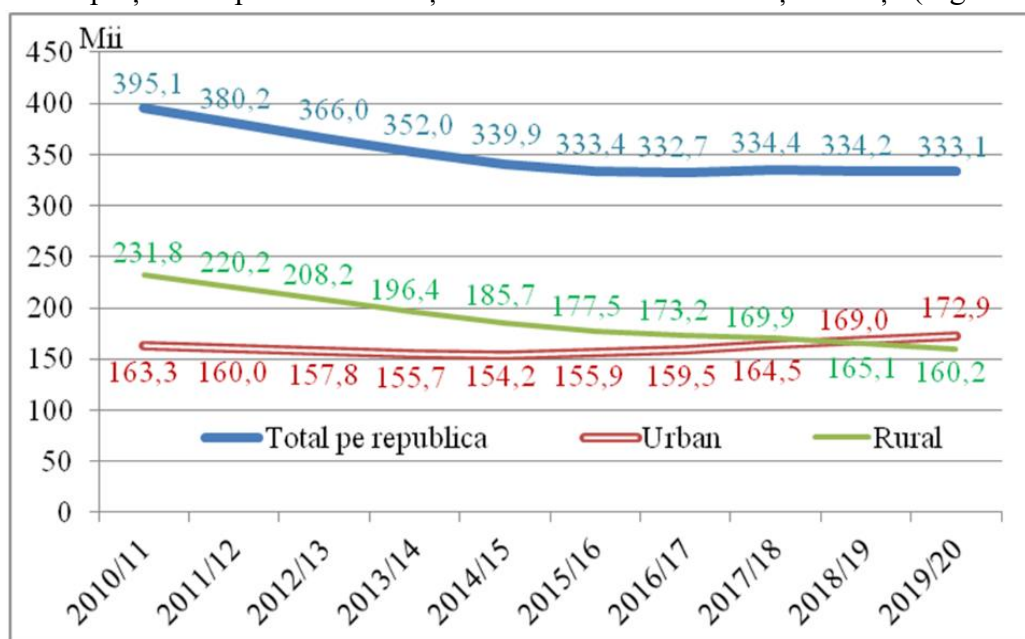

Fig. 1. Elevi în instituțiile de învățământ primar și secundar 2010/11 – 2019/20, mii persoane

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova
<https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6617&parent=0>

În perioada analizată a avut loc o reducere a elevilor din clasele 10-12 (Figura 2).

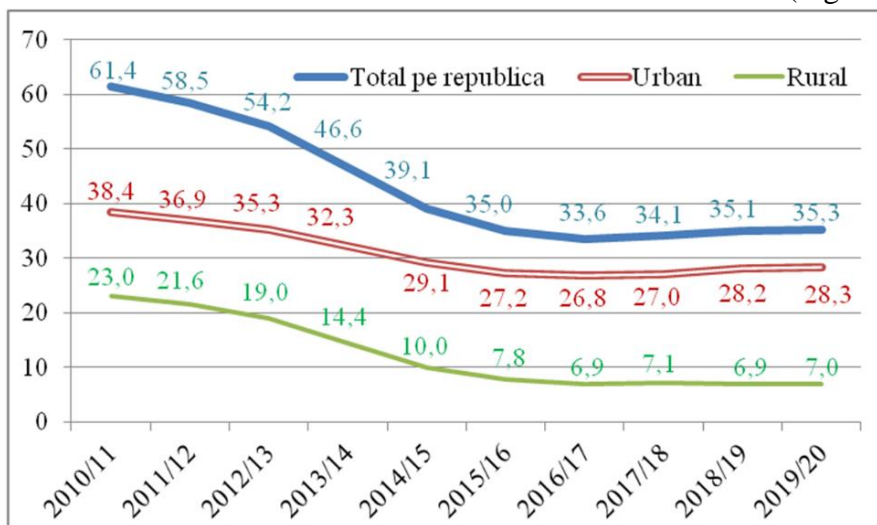

Fig. 2. Elevi în instituțiile de învățământ 10-12 clase 2010/11 – 2019/20, mii persoane

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

<https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6617&parent=0>

Numărul stagiatorilor a scăzut de la 61,4 mii în anul universitar 2010/11 până la 35,3 mii în 2019/20, sau cu 42,5%. Chiar și în centre urbane, numărul stagiatorilor s-a redus de la 38,4 mii până la 28,3 mii, sau cu 26,3%, iar în zonele rurale în general, a scăzut de mai mult de trei ori de la 23,0 mii până la 7,0 mii, sau cu 69,6%.

Și mai dramatice sunt tendințele din sistemului de învățământ superior, precum și în procesul de educare a elevilor din colegii și școli profesionale (Figura 3).

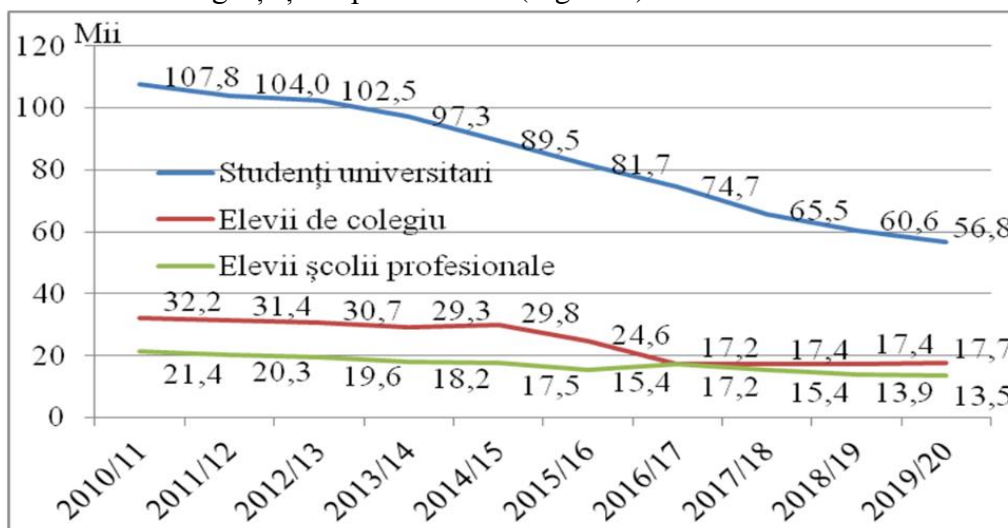

Fig. 3. Numărul de studenți în instituțiile de învățământ superior și elevii ai colegiilor și școlilor profesionale din anii universitari 2010/11 – 2019/20, mii persoane

Notă: Ca urmare a reformei învățământului profesional tehnic, în anul 2016/17 majorarea duratei programului de instruire în baza studiilor gimnaziale de la 1 până la 2 ani s-a majorat numărul de elevi și s-a micșorat numărul de absolvenți.

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

<https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6617&parent=0>

Pe parcursul a ultimilor 10 ani, numărul studenților universitari a scăzut de la 107,8 mii în anul universitar 2010/11 până la 56,8 mii în 2019/20, sau cu 47,3%; numărul studenților colegiilor, respectiv, de la 32,2 mii până la 17,7 mii, sau cu 45,0%, și elevilor în școlile profesionale de la 21,4 mii până la 13,5 mii, sau cu 36,9%. Și asta în pofida faptului că începând cu anul universitar 2016/17, studenții au început să studieze doi ani în loc de unul.

O caracteristică specifică a situației actuale în sistemul de învățământ este raportul irațional dintre studenții din universități și colegii, deoarece este de 3 la 1, în timp ce ar fi trebuit să fie de 1 la 2. Și această proporție s-a stabilit în ultimii trei decenii.

Structura specialiștilor instruiți, în primul rând în cadrul universităților, este, de asemenea, departe de a fi rațională. Dintre cei 41.771 de studenți ai primului ciclu de studii, 9946 de persoane fac studii la specialitățile economice sau 23,8%, iar 7225 sau 17,6% doresc să devină juriști. În același timp, doar 562 de studenți sunt antrenați la specialități agricole, adică 1,3% (Figura 4).

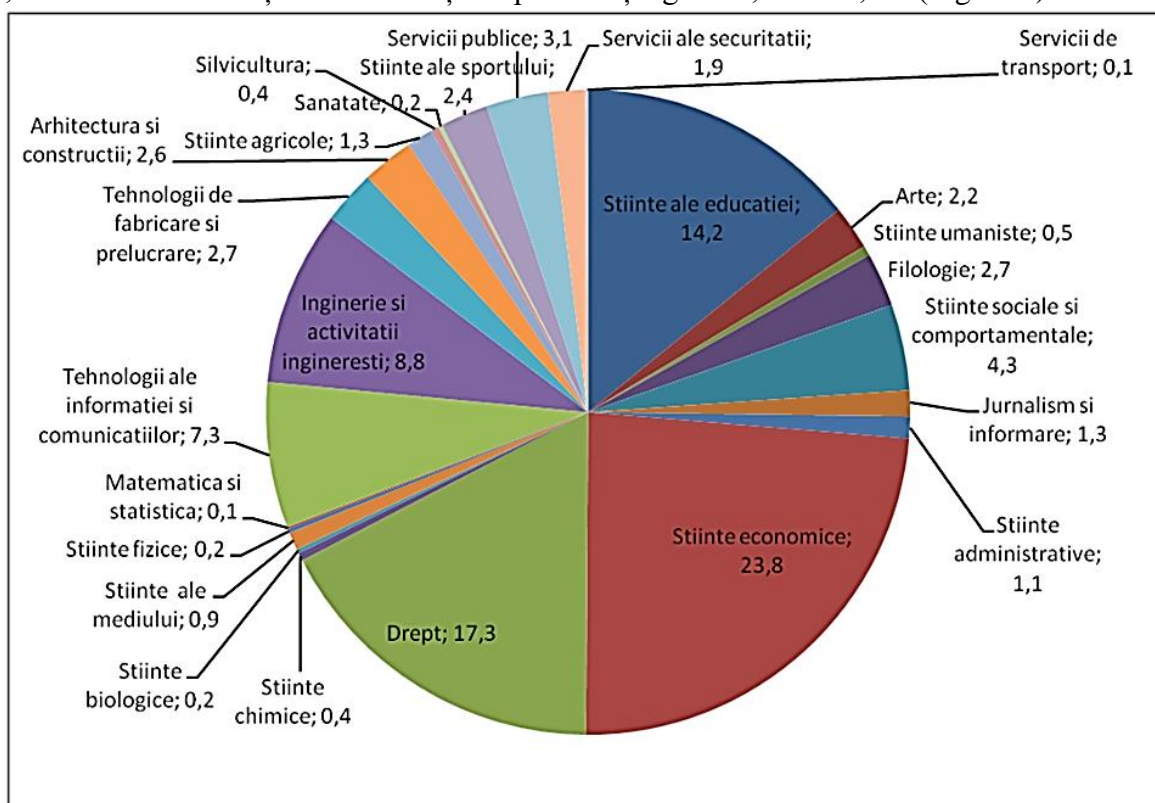

Fig. 4. Structura specialiștilor instruiți în cadrul universităților, ciclul I de pregătire în anul universitar 2019/20, %

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

<https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6617&parent=0>

În cadrul ciclului II, cota masteranzilor care fac studii la specialități economice, juridice, agricole constituie respectiv 17,0%, 23,3% și 1,4% (Figura 5).

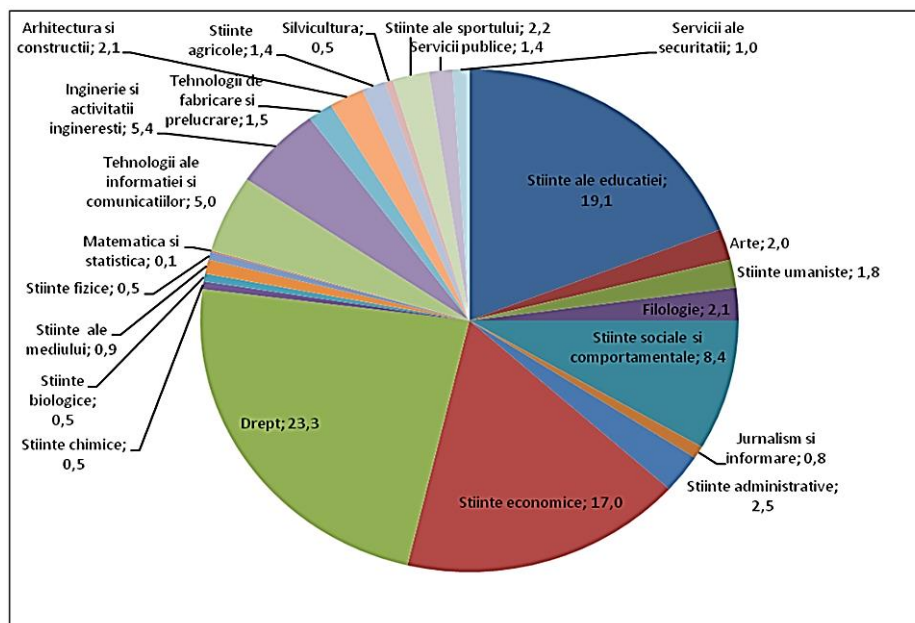

Fig. 5. Structura specialiștilor instruiți în cadrul universităților, ciclul II de pregătire în anul universitar 2019/20, %

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

<https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6617&parent=0>

Desigur, scăderea numărului studenților a fost în mare parte predeterminată de modificările demografice a numărului de tineri cu vârsta cuprinsă între 16 și 24 de ani, care au constituit baza resurselor din care a fost posibilă selectarea abiturienților.

La 1 ianuarie 2019, numărul populației stabile a constituit 63,9% din numărul populației de la începutul anului 2010, iar numărul populației cu reședință obișnuită pe data de 1 ianuarie 2020 a atins nivelul 63,1% din numărul populației la 1 ianuarie 2014. Adică, deși numărul lor a scăzut considerabil, totuși numărul populației instruite s-a redus dramatic, cu un ritm mult mai mare (Figura 6).

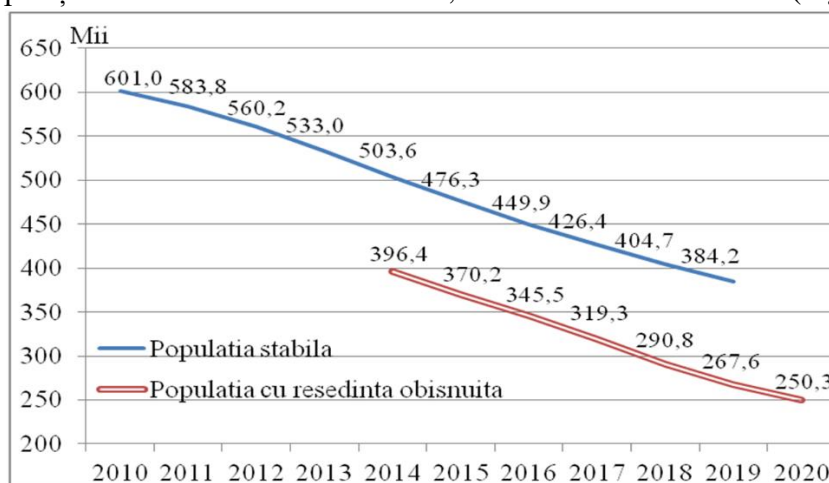

Fig. 6. Populația la începutul anului cu vârsta între 16-24 de ani, mii persoane

Notă: Biroul Național de Statistică a prezentat estimările provizorii ale numărului populației cu reședință obișnuită (populație rezidentă) în Republica Moldova la 1 ianuarie 2020, reprezentând numărul persoanelor, care au locuit preponderent (cel puțin 9 luni cumulativ) în ultimele 12 luni ale anului de referință pe teritoriul Republicii Moldova indiferent de absențele temporare (în scopul recreării, vacanței, vizitelor la rude și prieteni, afacerilor, tratamentului medical, pelerinajelor religioase etc).

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

<https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6617&parent=0>

În general, ratele mai mari de reducere a numărului elevilor/studentilor din clasele 10-12, școli profesionale, colegii și universități, sunt predeterminate de o scădere a cererii de muncă intelectuală în Moldova. În țară are loc restricționarea continuă a producției de bunuri și servicii cu componente intelectuale înalte – științific valoroase și cu o valoare adăugată ridicată [Poisic M., 2019, p. 13]. Pe de altă parte, situația creată este agravată de exodul de tineri în străinătate. Și asta în pofida faptului că în Moldova, pe fundalul depopulării intelectuale a națiunii, există o penurie din ce în ce mai mare de forță de muncă calificată, despre care potențialii investitori vorbesc deja cu voce deplină.

În general, indicatorii demografici, nivelul și starea sistemului educațional sunt asociate în mare măsură nu numai cu necesitățile sectorului de producție, ci și cu dezvoltarea științei în țară. Doar simbioza armonioasă dintre ele va asigura dezvoltarea socio-economică.

2. Evaluarea impactului factorilor socio-economice asupra domeniul științei

Situația din domeniul științei nu inspiră optimism. Astfel, PIB-ul în 2019 a atins nivelul de 210,1 miliarde de lei, iar cheltuielile pentru cercetare-dezvoltare – 498 milioane lei. Prin urmare, cota cheltuielilor de cercetare-dezvoltare în PIB a atins nivelul de 0,24%, pe când în a.2008 a înregistrat un nivel mult mai mare de 0,6%. În țările înalt dezvoltate ale lumii, această cifră atinge în jur de 3%. Și având în vedere că PIB-ul, acestor țări, pe cap de locuitor este cu mult mai mare, cheltuielilor de cercetare-dezvoltare ale Republicii Moldova sunt de sute de ori mai mici [Dicusar A. & Poisic M., 2019, p. 13].

Ca urmare a pierderii prestigiului, a nivelului scăzut de salarizare, finanțării neînsemnate a sectorului științific din țară, numărul de angajați în acest sector este în continua scădere (Figura 7).

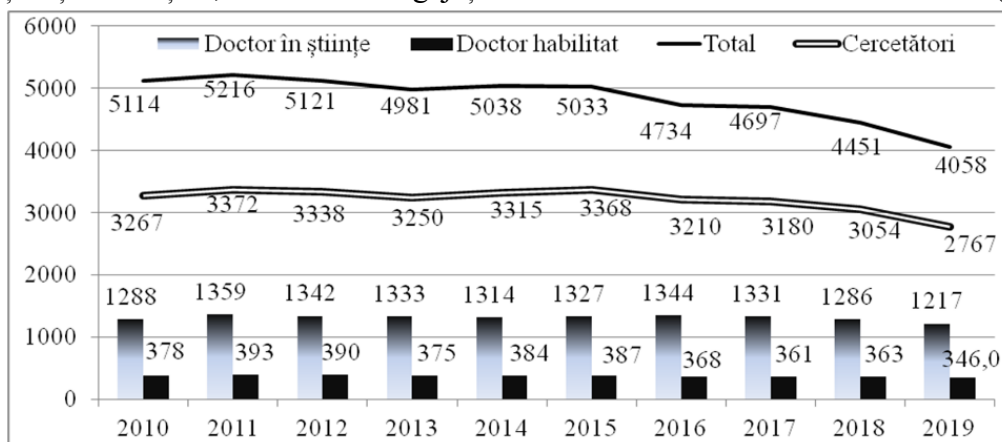

Fig. 7. Salariați din activitatea de cercetare-dezvoltare după ocupații, în 2010-2019

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

<https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6617&parent=0>

Și odată cu reducerea finanțării și a numărului de angajați, are loc apariția exodului de tineri și îmbătrânirea personalului științific (Figura 8).

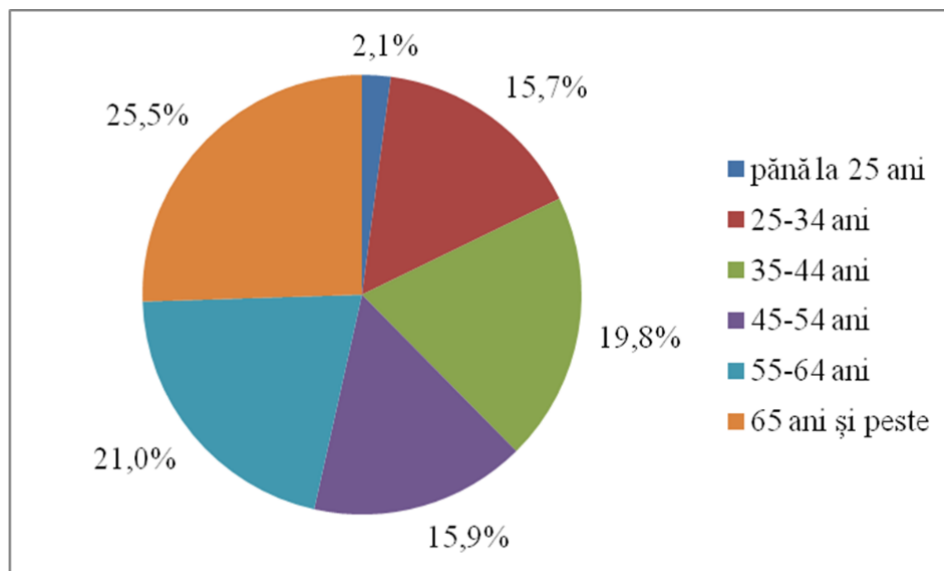

Fig. 8. Structura cercetătorilor pe grupe de vârstă, în anul 2019

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova

<https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6617&parent=0>

Concluzii

Generalizând cele expuse mai sus, la sfârșitul anului trecut, doar 17,8% din angajații sferei științifice aveau o vârstă sub 34 de ani, iar 21,0% – vârsta de 55-64 de ani, și 25,5%, adică o pătrime din totalul angajaților, aveau 65 de ani sau mai mult.

Această situație reprezintă un cerc vicios distructiv, pentru ieșirea din el sunt necesare decenii. Dar aceasta necesită o strategie adecvată, necesitatea elaborării căreia, nici măcar nu este discutată.

BIBLIOGRAFIE

1. ПОЙСИК М. Пандемия уйдёт, а что завтра? Молдавские ведомости, №16, 08.05.2020. Disponibil: <http://www.vedomosti.md/news/pandemiya-ujdyot-cto-zavtra-deficit-kvalificirovannoj-raboc>
2. Forța de muncă în Republica Moldova: ocuparea și șomajul în anul 2019. Disponibil: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6617&parent=0>
3. ПОЙСИК М. Пустынная страна. Аргументы и факты в Молдове, №3, 16.01.2019, с. 13. Disponibil: <http://aif.md/pustynnaja-strana/>
4. ДИКУСАР А., ПОЙСИК М. Ненаучный подход. Аргументы и факты в Молдове, №32, 07.08.2019, с. 13. Disponibil: <http://aif.md/nenauchnyj-podhod/>